

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Vaszary békéje. Papoicz Zoltán. — Tárca. Még valami egy zsoltáriról. Mocos Gyula. — Közügyeink. Püspöklátogatás Nagykállóban. Dalmi F. — Levél a szerkesztőhöz. Tukaes Lajos. — Irodalom. — Különlélek. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Vaszary békéje.

A ki figyelemmel s elfogulatlanul szemléli a szőnyegen forgó egyház-politikai s ennek következménye gyanánt felvetett s már a végsőkig hajszolt elkeresztelési kérdést, az oly sajtóságos ellentétet tapasztalhat a hercegprimás szavai s a klérus viselkedése között, mely mindjárt első tekintetre meggyőzheti a szemlélőt, hogy e fentforgó kérdésben tulajdonkép kik hát az okai annak, hogy e különben jelentéktelen kérdés annyira akuttá vált, mely még kabinet-válságot is vonhatott maga után. Az ultramontanizmus még ma is ugyanazon fegyverekkel harcol ellenünk protestánsok ellen, a melylyel századokkal már ezelőtt. Törekvéseit tetszetős köpenybe kész burkolni az avatatlanok félrevezethetése céljából, hogy aztán az ekként számára előállt kedvező helyzetet kellőleg kizsákmányolhassa.

Nem célom ez alkalommal rá mutatni arra a tetszetős hangzású, de a klérusnak teljesen szabad kezét biztosítani akaró elvre, mely „a szülék szabad rendelkezési természetes joga“ elnevezés alatt szította az elégtelenséget. Ugyisintén azt sem célom bizonyítani, mennyiben volt szükségök a szüléknek arra, hogy érdekekben a klérus lépjen elő, mert hogy a szülék meg voltak az 1868-iki LIII-ik t. cz.-kel elégedve, azt mi sem bizonyítja jobban, mint azon körülmény, hogy még a klérus által izgatott szülék közül sem láttunk egyet is, ki többi szüle-társai nevében, önként tiltakozó hangját emelte volna fel a nevezett törvény intézkedése ellen. Célom csak az, hogy a hercegprimás „pax“ nyilatkozatai és azután e nyi-

latkozatokkal szemben tanúsított magatartását megvilágosítani igyekezzem.

Bár nem nagy, de mégis a vallási szabad gondolkodás érdekében bizonyos reménnyel üdvözöltük kinevezését, hiszen a történelem bűvara és munkása volt, lehetlennék látszott előttünk, hogy a lezajlott vallási harcok keserűségeiből ne vonhatott volna ő következtetést jövő magatartását illetőleg.

E föltevésünket igazolni látszott a nagy hangú „béke“ jelszó, melylyel magas állását elfoglalta, s íme kevés időre, milyen hevesen támad a vallási békét biztosító törvény ellen a főrendiházban szintén oly „mosolygó arczeal“, hogy ez még a liberális irányú lapokat is félrevezette s kezdte hangolni ellenünk.

Vagy nézzük meg a „komáromi ünnepély“ lefolyását, hol Pap Gábor ajkain a tiszta protestáns öntudatból folyó jog és igazság hangja zendül meg, rögtön kész a hercegprimás pásztori levelében „békére“ hívni fel alattasait, hangsúlyozva: „imádott hazánkat viszály által meggyengítettnei ne engedjük!“ Célját, még pedig határozott célját elérte, mert a sokszor felületes közvéleményt sikerült félrevezetve ellenünk hajtania, mert még egy oly liberális gondolkozású férfiú is, mint a „Pesti Hírlap“ szerkesztője, egybehasonlítva a Pap Gábor nyilatkozatát a hercegprimás levelével, a kárhoztatás követ, a bujtogatás vádját mi reánk hajtja.

De hát nézzük, hogy a „pax“ férfja vajjon igyekszik e hát jelszavát „tettleg“ is megerősíteni? Nem! Mert hiszen — úgy tudjuk — jelen volt a miniszteri tanácskozásokon — mint meghívott — s mért nem igyekezett a békét megóvni, valamely már sokszor kiáltott oly „modus vivendi“ által, a mely mindkét félt megnyugtanni képes leendett? Püspöki konferenciája — az ő elnöklete alatt — még meg sem kísérlette a kiegyenlítést, hanem továbbra is merev álláspontján maradt meg.

Sőt Ő felsége magánkihallgatáson fogadta, véleményét kérte, miért nem hajlott el Rómától hazája felé? Hogy nem hajlott, bizonyítja a következmény, mely a kabinet lemondásának legmagasabb helyen történt elfogadása által nyert kifejezést. — Ezt a hercegprimás — ha a békét akarja — egyetlen szavával megakadályozhatja, de, úgy látszik, hogy az ultramontán intrigák egész az udvarig nyúlnak.

De legkülönösebbnek, — hogy ne mondjam, — legkomikusabbnak tűnik fel most az, midőn a lapok nagy izgatottsággal kürtölik a Szapáry-kabinet „bukását“, ugyanazon lap-számok hozzák a hercegprimás levelét, melyet az „Otthon“ írók és hírlapírók köréhez intéz tiszteletbeli tagzá történt megválasztatása alkalmából.

Levelében ismét csak ezt olvashatjuk: „A mit tehát önök helyeselnek én bennem, én ugyanazt a hazafiúi szív szeretetével kérem önöktől. Hassanak együttesen oda, hogy a nemzet szelleme a béke irányától el ne sodortassék s a testvéri egyetértés szálait a haza fiai között senki se kúszálhassa össze. Ez végzetes szerencsétlenség lenne hazánkra!“

Tehát ismét a szokásos béke-hirdetés. Másokat kér annak megteremtésére, midőn maga e czélből mit sem tesz. Ugyanakkor újra hangoztatja ezt, midőn az ultramontanizmus a válság szélére hajtja az országot, szembe állítani akarva magát a nemzetet királya akaratával. Ha már most látjuk a klérus még ma is izgató s minden vallási szabadság ellen tiltakozó magaviseletét, ha összevetjük a kuliszszak mögül kiszivárgott híreket, az azokat igazoló tényekkel: lehetetlen nem látnunk ismét a hercegprimás szemfényvesztő politikáját a maga világosságában, mely épen a sajtó embereit, hivatott munkásait igyekszik a maga számára s az általa képviselt klérus részére megnyerni.

Bámulatos, hogyan találja el a hangot, a mely nálunk a közvéleményt hódítani egyedül képes. Igazán nagy szerencsénk, hogy a kormány s pártja áll mellettünk, az a kormány, mely belátta, hogy itt az elkeresztelési kérdés mögött nagy politikai fogás rejlik: „Zavart idézni elő az egységes osztrák-magyar monarchiában s ez által gyöngíteni a hármasszövetség erejét“, melyek közül az egyik — az olasz — függetleníteni merészelte magát a pápa befolyása alól. Nagy szerencsének mondom, mert kérdem, nem sérthet-e bennünket protestáns papokat, testtel-lelékekkel hű fiait a hazának, hogy míg a hercegprimás nemcsak magán kihallgatáson fogadtatik, de minisztertanácsokban is helyet foglal, — addig a mi egyházi képviselőink közül senki sem hivatik a mi álláspontunk védelmezésére czéljából? Ha ilyen éles és válságos helyzet teremthető, mert egy felekezet dogmakérdése sértve van, vajjon a mi részünkről vételnék-e csak ezredrésznyi mértékben is figyelembe a lelkiösmeret kérdése?!

Csaknem teljes határozottsággal kimondhatjuk, hogy a hercegprimás által, minden alkalmat megragadólag oly sietve hirdetett „béke“ jelszó egyetlenegy békés tettel sincs hangoztatójától igazolva. Mert bármilyen eshetőséget vegyünk is fel, bármint képzeljük is el a „heccez-káplánok“ teljes erővel föllépését és agitációját, oly eshetőséget mégsem tehetünk fel, mely veszedelmesebb volna ennél a békesség jelszava alá rejtett háborúnál. Bátran kimondható, hogy a kath. alpapság rivalgása azért hallgatott el a fej „béke“ jelszava előtt, mert meggyőződést szerezhetett magának, hogy a kor ildomoságának megfelelőleg most már szebb szín alatt folytatható az igazán döntő háború.

Én, megvallom, jelen soraimat sehogy sem tudom bezárni azzal a hízegő nyilatkozattal a hercegprimás iránt, a melyet világi lapjaink oly örömet dokumentálnak, mintha ő gátolná meg most már az alpapság támadásait, — nem, mert a főrendiház alelnöke által is nyilvánított, „történelmileg is kiváló magas állásában“, ha béke jelszavához igazán ragaszkodnék, megakadályozhatta volna liberális alapon, a nemzetnek a képviselőházban egyhangúlag nyilvánított kívánalma alapján, e kényes, sőt veszedelmessé lehető helyzetnek előállítását; hanem inkább hajlandó vagyok az eddigi heves támadások időleges elnémulását annak tulajdonítani, hogy a felsőbb papi osztály elnézésével eddig zavarkodó alpapság meggyőződést vett az iránt, hogy a felsőbbek nagyhangú szép szavai több eredményt eszközölhetnek ki, mint az ő durva támadásaik.

Ha a hercegprimás igazán békét hirdet, ha elsőbbsorban hazafi, mint „római“, úgy lépjen hát a nemzet egyetemleges követelésének, a kor kívánalmának, a haza teljes szilárdságának, a mindenféle — s így a vallásszabadságnak is nem csak népszerű, de igazságos ingathatlan talajára, s összes törekvéseit irányozza e magasztos elvi diadalra juttatására, s e törekvését nem szavakkal, de tettekkel adja a haza fiainak tudtára, úgy elhiszszük, sőt magasztaljuk hazafiúi békességre törekvését: de míg az elhangzott szavakkal szemben ellenkező tényeket szemlélünk, addig kénytelenek vagyunk a biblia eme szavaival válaszolni: „hiában kiáltozzák: békesség! békesség! de ugyan nem jön békesség!“

Papoleczy Zoltán.

Tárcza.

Még valami egy zsoltáriróról.

E Lap 42. és 43. számában nagy lelki örömmel olvastuk azokat a kegyeletes sorokat, a melyekben K. Nagy Sándor, Keresztesi József emlékét újította fel. Nagyon jól tette. Méltó nekünk időnként megemlékeznünk azokról, a kik minden földi jutalom várása nélkül többet tettek, mint a mennyivel e világ

szerint tartoztak: példájokból lelkesedést merít a mai kor is az önzetlen és kitartó munkálkodásra.

Keresztesi a fent említett helyen mint énekköltő és naplóíró van feltüntetve, továbbá még Nagy-Várad multjára vonatkozó feljegyzéseiről tétetik említés. Ámde ezzel az ő irodalmi működése még nincs kimerítve.

1. Mint ékes beszédjéről messzeföldön híres szónok több jeles ember fölött tartott beszédet, a melyek közül a Piskárosi Szilágyi Sámuel superintendens, valamint a Szénás Rebeka, özv. Tisza Lászlóné felett mondottak nyomtatásban is megjelentek. Ugyancsak ki van adva 1788. febr. 7. Diószegen Usanádi Sámuel, a hajdú városok kapitányát elbűsúztató verse, nemkülönben az a beszéde, a melyet 1784. január 1. tartott Nagy-Váradon, és az is, a melyben 1784. márcz. 19. Olaszin „II. József császárt a vallás szabados gyakorlásban szükséges keresztyén egymást eltérés iránt kiadott kegyelmes parancsolatja szerint leírta“.

2. Az egyháztörténet mezején sem egyetlen munkája a Krónika; nemcsak korának eseményeit jegyezte ő fel, de szép eredményrel kutagatta a mult nagy idők nagy embeinek nyomdokait is. A nagy-váradai egyház történetéhez valószínűleg csak adatokat gyűjtött, másnak hagyván fel azok felhasználását s rendszeres egészsze feldolgozását; de igenis megrajzolta nagyjaink közül egynehánynak képét. Bizonyos ez abból a leveléből, a melyet 1807. nov. 21-én Tóth Ferencz pápai professor barátjához intézett, a melyben a többek között így ír: „Mint hogy néhai Szerentsi Nagy István úr midőn a Magyar Athenast bővítve ki akarta adni, hozzám is folyamodott Nagy-Váradra és abban dolgoztam is, némely régiebbeknek biographiájokkal is szolgálhatok“.

Szolgált is. Az ő útbaigazítása és szolgálata nélkül nem jelenhetett volna meg a Tiszántúli Püspökök Élete, vagy legalább nem oly kimerítő és tanulságos alakban, a milyen Tóth Ferencz 1812 óta dícséri. Naplójában az 1808. év alatt ezeket olvassuk: „A pápai ref. collegiumban theologiae professor tiszt. Tóth Ferencz úr a túladunai ref. püspökök életét leírván, ugyan azt akarta a tiszántúli való ref. püspökök életével is cselekedni; evégre levelével megkeresvén kért, hogy segítségül legyek, melyet én cselekedtem is hosszas munkával keresett jegyzéseimet Pápará küldözvén d. 20. nov. 1807, d. 23. apr. 1808“.

Ezen „jegyzései“ — szépen kidolgozott életrajzok, a melyekből Tóth F. egyes részleteket szóról-szóra átvett és lenyomatott — összesen 17 püspök életét világítják meg. Ezek a következők: Hevesi Mihály, Bogáti Demeter, Juhász Péter, Hodászi Lukács, Keresszegi István, Thornai István, Nógrádi Mátyás, Diószegi István, Szilágyi Márton, Zoványi György, Tatai Ferencz, Szilágyi Sámuel, Szathmári István, Sinai Miklós, Hunyadi Ferencz, Vetsei Sámuel, Benedek Mihály. Különösen ki kell emelnünk Hevesi, Szathmári és Sinai életére vonatkozó dolgozatait, a melyekről előbb említett levelében ezt írta Tóth F.-nek: „A mi Sinai és Szathmári biogr. kérdését illeti, hogy „említse-e, vagy ne, honnan és kitől vette azt?“, erre úgy értek, hogy én már annak irigyeit vagy kiéltem, vagy ha még lehetnek, tőlök keveset tartok. Én tudva levő igasságot igyekeztem írni, már mások is nyilván jól ítélnék Sinairól: azért T. Professor úr bölcsességére bízom az ítéletet; nem jobb lesz-e a kútfőt kimutatni, mintsem hogy másra gyanakodjanak a criticusok? Kivált ha másutt is fordul elő a nevem azon munkában p. o. a Hevesiről való vizsgálódásban, mely nekem

nem kevésbe került etc.“. Tóth F. csakugyan hivatkozott is Szalacs tudós papjára s ezt Hoffer sem felejté megemlíteni a Krónika elé tett előszavában.

3. De még ezzel sincs kimerítve e fáradhatatlan munkás irodalmi hagyatéka. Ponori Thewrewk József egy 1844. kiadott füzetében egy nagy 4-r, 109 lap terjedelmű nyelvtudományi kéziratot ismertetett, a melynek egy kissé hosszas címe ez: „A bárkai nyelvből ágazott magyar nyelv, melynek eredetét, reguláit, ágazatit, és ezek szerént némely nemzeteknek, főembereknek, familiáknak, helységeknek, hegyeknek, pogány isteneknek, vizeknek, mértékeknek sat. magyar eredetű s értelmű neveiket vizsgálja s mutogatja Keresztesi József szalatsi prédikátor“.

Budapest.

Mokos Gyula.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Püspöklátogatás Nagykállóban.

Hála- és örömnépet ült a nagykállói ev. ref. egyház folyó évi november 6-ikán, számos építkezéseinek, közelebb monumentális tornya fölépítésének alkalmából. Az egyház örömeiben részt vett az egyházmegye is, a mennyiben az évenként hivatalosan is megtartatni szokásos reformáció-ünnepélyt ekkor tartotta meg. Emelte az ünnepély fényét és jelentőségét az a körülmény, hogy azon főtiszt. Kiss Áron püspök úr is megjelent.

1786 óta nem volt püspök a felsőszabolcsi egyházmegyében azon czélből, hogy hivatalos működést végezzen, s így csak természetesnek mondható, ha közelről s távolról eljöttek mindazok, a kik tehették. És bizonyosan nem bánták meg, hogy ide fáradtak, mert láthatták az egykori vitéz hajdúk utódainak vallásos buzgalmát, érezhették szívök melegét s párját ritkító vendégszeretetüket.

Az ünnepély voltaképen még szombaton, november 5-én megkezdődött. Az egyház tevékeny és nagy buzgalmú főgondnoka: Berethöy János, továbbá Lévy Sándor ügyvéd s presbyter egész Debreczenig mentek főtiszt. püspök úr elé, a ki aztán az ő kíséretökben utazott Nyiregyházáig, a hová már akkor a kállóiak is megérkeztek 10—15 kocsin. Itt Lukács Ödön, a felső-szabolcsiak ékesszóló esperese, a nyiregyházai ev. ref. egyház presbyteriumának élén s Kállay Ferencz orsz. képviselő fogadták a magas vendéget. Majd kocsi ülve folytatták útjokat Kálló felé, a melynek határánál Nagy Kálmán városi főjegyző mondott üdvözlő beszédet; benn a városban pedig a paplak előtt, környezve az összes presbyterium által, Görömbei Péter helybeli lelkész fogadta egy szép és hatásos beszéddel.

E lelkes üdvözlő beszédre a püspök meghatottan válaszolt s pihenni tért a lelkészlakba. Este a dalárda szerenáddal tisztelte meg.

Másnap vasárnap már a kora reggeli órákban sürgött-forgott, tolongott az emberáradat az utczákon, várva-lesve az istentisztelet kezdetét. Mikor megkondultak a rézfedelű torony mély szavú harangjai s az ajtók kinyitattak, egy pár perc alatt megtelt az egész nagy, tágas templom. . . . Az ősz püspök erőteljes léptekkel közeleg a lelkészi szék felé, kíséretében az esperes és a fungáló lelkészek. . . . Orgonazengés, ke-

mény férfihangok ércze összeolvad lány női hangok harmóniájával . . . Vágy ég a szemekben, áhítat ül az arczon, a szívben és szent hevületben ezer és ezer ajak rebegi utána az imádságot a mi ősz Áronunknak, a mikor megcsendül kedves hangja, és mély alázattal ismeri be Istene előtt, hogy „ő a mi legerősebb tornyunk, ő: a Seregeknek Úra!”

A püspök kenetes, gyönyörű imádsága után következett a dalárda szép éneke Farkas Lajos szakavatott vezetése mellett. A végső hangok alatt jelenik meg a szószékben Lukács Ödön zömök alakja és a könyvek könyvéből olvassa az alkalmoszerű ígéket I. Kor. 3. 11—13. alapján, mondván Pál apostollal: más fundamentomot senki nem vethet azonkívül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus. És a mit apostola után hirdet az ékesen szóló száj, annak igazságát száz és száz szív ismeri be magában . . . És mikor finoman czéloz a klérikalísoknak a szabadság nevében napról-napra nagyobb hullámokat verő üzelmeire, és végtelen ügyességgel, találóan czitálja fejökre az Irás szavait: Im már megteltetek, immár elgazdagodtatok, nálunk nélkül országot vettetek . . . bizony akkor nem volt ott egyetlen lélek sem, a ki azt nem mondta volna: úgy van, úgy! És nem volt egy lélek sem a jelenlevő száz és száz protestáns között, ki a mézédés ajkú szónokkal azt nem mondhatta volna ama hatalmasoknak: Mi pedig éhezünk, szomjúhozunk, mezítelenek vagyunk, arczul veretünk, fáradozunk. Ha szidalommal illettetünk, jót kívánunk; ha háborúságot szenvedünk, békességgel túrjuk; ha gyaláztatunk, imádkozunk: e világnak seprei lettünk.

A minden ízében sikerült s alkalmoszerű beszéd után vegyes kar-ének, majd Görömbeai Péternek „Vázlatok a torony történetéből” czimű felolvasása következett. (Ennek legkiemelkedőbb pontjáról alantabb emlékezünk meg.) Majd Sáfrány Zsigmond téglási lelkész mondott úrvaesorai beszédet s osztotta ki a szentjegyeket Bakos Pál szakolyi lelkésszel. Végül Nagymáté Albert e. m. főjegyző és tanácsbíró esketett össze egy új házaspárt.

Istentisztelet után püspök úr a róm. kath. prépostot, gör. kath. lelkészt és több tisztelgőt fogadott. Majd a régi vármegye házában gyűlt közebédre mintegy 250 ember, mint az egyháznak magyar szívességgel fogadott vendégei. Áldomásokban persze nem volt hiány, s ezek közül különösen püspök úr, Dr. Józsa András vármegyei főorvos és Lengyel gör. kath. lelkész tószjtjai voltak igazán szépek és alkalmiak a többiek mellett.

Délután öt órakor lelkészi értekezlet lett volna, de a hangverseny miatt csak felébe-harmadába lehetett elvégezni. Egy lelkésztársunk felolvasást tartott, a miért jegyzőkönyvi köszönettel honorálták és némely megjegyzésekkel értekezleten és értekezlet után. Egyéb nem történt. Vajjon hányszor újul és telik meg a hold, míg ismét egyetemes lelkészértekezlet létszen itt Felső-zabolcsban? . . .

A várva-várt hangverseny úgy anyagi, mint erkölcsi oldalát tekintve, fényesen sikerült. A dalárda excellensül viselkedett, tiszt. Farkas Lajos úr szakavatottságának, zenei tudásának ismét fényes jelét adta úgy a dalárda, mint a zenekedvelők körének vezetése és zongorajátéka által. Lukács Ilona k. a. (az esperes kedves lánykája) kellemes előadása s gyönyörűen csengő hangja nagyon sok primadonna irigységét képes lenne felköltetni. Dr. Józsa András megyei főorvos úr a

megyei régészet köréből tartott érdekes és szellemes szabad előadást. A róm. kath. vallású, de fölvilágosodott és minden tekintetben független, szabad gondolkozású, kitűnő orvos fogadja e helyen is hálánkat azokért a gyorsan tovatűnő percze-kért, a melyeket előadása által nekünk szerzett.

Hangverseny után táncz következett. A bál és hangverseny mintegy 410 frtot jövedelmezett.

Hétfőn püspök úr a látogatásokat viszonzotta a különböző felekezetek lelkészeinél, az orsz. képviselőnél stb. Ugyanez nap délutánján küldöttség kísérte őt Nyiregyházára, hol a főgondnok a nagykállói egyház nevében elbúcsúzott tőle.

És ezzel bezárhatnám referádamat, ha még egy dologról megemlékeznem nem kellene. Ez a legfőlemelőbb, legkiemelkedőbb mozzanata az egész ünnepélynek ebben az önző, elanyagiasodott világban. Görömbeai Péter úr felolvasásából u. i. azt hallottuk, hogy a nagykállói egyház tagjai saját zsebéből egyegyed század lefolyása alatt a templom, az egyház és iskola czéljaira körülbelől 115,000 frtot áldoztak. A cselekedetekben, tényekben nyilvánuló hit ennél szebb emléket nem állíthatna magának egy alig harmadfél ezer lelket számláló egyházban.

Gyülekezet, mely egyházáért így tud buzogni; lelkész, ki így tud apostolkodni: megérdemel minden tiszteletet, minden szeretetet, minden csodálatot. Büszke lehetsz Kálló!

Dalmi F.

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves barátom!

Ha becses lapod sokfelől igénybe vett terjedelme enged: szíveskedjél e néhány sornak abban helyet adni!

Közelebb Berey József lelkésztársam tollából egy „Suprema lex” felíratú, a lelkészek és presbyteriumok figyelmébe ajánlott tendentiosus cikk látott világot, melyre nekem, mint ama perhorreskált conferentia összehívójának, — pedig irtó-zom a hírlapi feleselgetésektől s nem tartozik gyengéseim közé az írói viszketegség, — már csak azért is reflektálnom kell, hogy lássa az én Berey barátom miszerint ezikke nem tévesztette el egészen a czélt, volt valaki, a ki azok közül, kiknek ajánlva volt, figyelmére méltatta.

Hát én, azon szívélyes baráti viszonynál fogva, melyben Berey lelkésztársammal állok, megtiszteltem őt azzal, hogy közleményét többször és figyelemmel meg- és átolvastam s arra válaszolok is. Válaszolok pedig személyeskedés nélkül, holott arra bőséges alkalmam volna.

Azért állok pedig most más hivatottak előtt én sorompóba, mert közleményének éle felém irányul, s tacite engemet tart annak, ki az e. m. tiszti állások betöltése körül korteskedik és pressiót gyakorol!

Ha tudná, hogy lettem én czéltáblája e támadásnak, s minő egyszerű, és a hosszadalmas szavazgatás odiumát kikerülni akaró szándékból hívtam én össze amaz értekezletet, nem gyanúsítana olyan czélatossággal, minőt ellenem s ama conferentián részt vett lelkésztársaim ellen világgá bocsát.

Hogy milyen volt a n.-károlyi egyházmegyének belélete a multban, annak chronologiai előadása ide nem tartozik; — minő lesz jövőre: az az isteni mindentudóság titka, de hogy minővé tette jelenét, épen a Berey barátom és lelkésztársam familiaris érdeke felett folyt vitában meghasonlott tiszteletes

tractus: azt igenis fájoan nézzük mi itt — ha úgy tetszik — nyíri része az egyházmegyének; — van okunk és jogunk hullatni a bánat könyeit, mint egykoron Máriusnak a porba omlott Karthágó romjain!

A kétfeléválás — e'vekben — megvan... És, bár legyenek hamis próféta, a mi életünkben, nem hiszem, hogy a béke szelid galambja — csőrében az olajfaággal — közénk leszálljon!

És miért mindez? Nem mondom el, csak rámutatok a mindnyájunk előtt ismeretes eseményekre: a n.-károlyi káplánság betöltése s ezzel kapcsolatban egy érdemes ifjú segédlelkésznek ok nélküli keserítése, s ott vannak más, e b. lap olvasói előtt nem ismert, tehát felsorolni sem kívánt odiosus ügyeink.

Ez nekünk lapis offensionis volt, de arra nem gondolunk, hogy korteskedjünk vagy valakire pressiót gyakoroljunk, s csak azért conferentiáztunk, hogy tudjunk egy oly tisztikart kreálni, mely — a mi meggyőződésünk szerint, mely nem tart igényt az infallibilis jelzőre — képes lesz és bír akarattal jövőre hasonló dolgok színterévé nem tenni egyházmegyénk zöldasztalát.

És az egyházmegye javát — ily módon, egy egyszerű conferentiával — munkálni akarni — bűn?, a miért mintegy meg kell bélyegezni a korteskedés és pressió gyakorlásásával azokat, kik ott bátrak voltak megjelenni. Hát mi ez, ha nem valamely kisebbszerű e. m. cloture?!

Az se felel meg a valóságnak, hogy ott az északi oldal hívatott meg és conferentiázott, mert voltak hivatalosak, sőt voltak jelen a másik oldalról is.

Csak azt sajnálom, hogy kissé későn fürdőtt meg e czikk a nyomdafestékben, mert már az egyházak jórészen leszavaztak, s így nem szolgálhatta a czélt, minek érdekében megfogant.

Hogy önérdék engem nem vezetett a meghívó kibocsátásában: azt jól tudják azok, kiknek iniciatívájából a meghívó alá nevemet odaírtam. Én gregarius papnál egyéb nem kívánok, nem fogok lenni, vágyaim Eldorádója nem ama széknél végződik...

Közleményének e passusát egészében elfogadom: „Az e. m. két utóbbi gyűlésén már tapasztalhattuk, hogy előtérbe tolult a persona s háttérbe a res“, épen ezt igyekeztem én — nem tudom minő sikerrel — fentebb igazolni.

Több igazságérzettel és kevesebb elfogultsággal forgasd másszor a tollat, kedves barátom, s ne adj nekem kelletlen alkalmat az irodalom oly genre-jében munkálkodni, melyhez se kedvem nincs, se haszonnal és dícsőséggel nem jár, de meg a melynek mezeje előttem — e téren kezdő előtt — terra incognita!

Suprema lex legyen nekünk a Pax!

Azt különben előre is, illetve utólag kinyilatkoztatom, hogy ez ügyben többet tollat nem fogok.

Dixi et salvavi animam meam!

Nyir-Meggyes, 1892. nov. 9.

Tukacs Lajos,
evang. reform. lelkész.

Irodalom.

A magyar országgyűlések Vallásügyi Tárgyalása i. Irta Zsilinszky Mihály. III. kötet 1647—1687. Budapest, 1893. n. 8-r. 574 l. Bolti ára 4 ft. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadványa. Egyháztörténelmi monographia.

(Folytatás és vége).

Összejött végre az 1681-iki soproni országgyűlés. A megjelentek közt egyedüli protestáns főúr báró Zay András volt. Mit lehetett várni részünkre ily országgyűléstől? Az országgyűlés 249 tagja közt 52 tartozott a két prot. felekezeti hívei közé. A világiak többsége követelte a nádori hivatal visszaállítását, a főpapok közül csak egyetlenegy, a pálos szerzetrend követe, merésztelt a világiak e kérelméhez járulni. Ez is jellemző az akkori magyar klérus alkotmány-hűségére! A nádor megválasztása se sokat segített, mert a bujdosók kérvényére kielégítő választ nem adtak. A protestánsok ügyét magánügynek nyilvánították, a klérus kijelentette: a vallás dolgáról hallani sem akar, mert az evangélikus vallásnak pusztá representációja derogál a kath. vallásnak (442 l.). Eszterházi, az új nádor, gyáva volt, nem bizonyult a túlhatalmas papsággal szemben az ország jogai támaszának. A protestáns rendek emlékiratban panaszolák el (jun. 25.) a király előtt sorsukat: „oda jutottunk, hogy az ország törvényei által erősitett szabad vallásgyakorlatnak már csak néhány idomtalan romjai maradtak fenn“. Lelkészeik, tanítóik vármunkákra és gályarabságra huzoltattak el. Nemesek, parasztok templomba vonszoltattak, némelyiknek szája kifeszítettet, hogy beléje kényszerítsék az ostyát. A kik magán házakban zsolttárokot énekeltek, gonosztevőkkel elfogattak s kezesség vagy váltság mellett bocsátattak ki. Ez írat megdőbentő rajza akkori állapotunknak. A német korlátnak esodálta türelmököt, hogy tíz évig szenvedtek ily keserveket. A köszívű magyar klérusnak nem volt egy könyvesepje sem. — Egymás után adják be kérelmeiket felíratokban, csak ez az út volt még nyitva. Húzták, halasztották a katolikus részen a békére vezető megoldást, míg a hadi szerencse eldőlt a császáriak részére. Akkor az érsek hangoztatta: „Mostan immár más idő vagy, most a katolikusok jutottak kedvezőbb helyzetbe és a templomok birtokába“. A klérus befolyása alatt állt az egész udvar. Mindig ez volt úgy magyar hazánk, mint a haladás legnagyobb akadály. Magokat a jobb érzelmű katolikus főurakat is bosszantotta a klérus gögje és túluralma. De nem tudtak változtatni a dolgon. A primás össze is tűzött a nádorral.

Az elnyomott protestánsok kilencz felíratot intéztek. — Utóljára is tiltakozásuknak csak azon sovány eredménye lett, hogy királyi resolutió (decz. 30.) alakjában adatott ki a végválasz, és a 25. 26. § neve alatt tétetett, a protestánsok részvéte nélkül, törvénytényé, mint kivételes engedmény. A száműzött és gályákon volt papok visszatérhettek; de a veszélyes záradékokkal ellátott cikkek nem elégíthették ki a protestánsokat, mivel azok az evangélikus egyház elnyomására szerkesztettek és hajtottak végre.

A Tökölyi mozgalom leverése, Buda várának visszafoglalása ismét a katolikus álláspontot erősítette meg. — Az 1681-iki törvényezikkek végrehajtása miként eszközöltetett, mutatja a Gróf Karaffa Antal által Eperjesen felállított új törvényeszek, mely mészárszékké s a legborzalmasabb kópaddá alakult át. Befejezte az osztrák ház diadalát az 1687-iki po-

zsonyi országgyűlés s ennek 1688. jan. 25. kiadott XXI. törvényezikke, mely a protestánsok ellenzése daczára hozatott, mely csak a soproni czikkeket erősíté meg kegyelemből és ideiglenesen. Eltűnt már e törvényből a bécsi és linzi békekötésnek még csak említése is, a jog helyébe a királyi változó kegyelem, törvény helyett decretum, álnéven resolútió lépett.

* * *

Az egykorú erdélyi országgyűlések is elősorolják a műben, azokon is fokként érzik a bécsi befolyás s a katholizálás behatoló szelleme, mígnem ott is diadalmaskodik a jézsuita irányzat.

* * *

Zsilinszky Mihály, a magyar protestáns történelem érdemes bűvára, e munkájával újabb érdemet szerzett. — Vajha magas állású világi főmbereink olvasnák s erőt merítenének belőle a tovább küzdésre! A magyar Protestáns Irodalmi Társulat pedig szinte hasznos szolgálatot tett e mű kiadásával, s ha évenként egy-egy ily kötetet hoz világra, elmondhatja: nem hiába él, mert, mint most is, négy évtized történetét szólaltatta meg, és pedig el nem enyésző hangokon. A mai katolikus klérus vatikáni monumentái kötetenként szaporodnak, az országadta óriás vagyomból könnyen teheti. A mi monumentáink — ilyen egy a Zsilinszkyé — csak egyesek filléreinek összehozásából, társulati erővel jöhetnek létre. Ezért van szükségünk a mi Irodalmi Társulatunkra, mert ha ez nem lenne, irodalmi téren is, ma is, gyászosan elmaradnánk s őseinket a feledés sírjában hagynók, így a kegyelet ellen is vétenénk. A mult feltámasztása: a jelen erősítése.

Igaz, hogy jelen kötet, Bod Péter irányával szólva, egy új „Hungarus Tymbaules“, annyi elhunyt, elvérzett hitvallóink, templomaink sírfelírata, de épen a sírfelíratok, miként a nagy temető fejfáinak erdeje, mutatják, hogy akkor és ott nagy számú, hős nemzedék élt, hatott és szenvedett, s kötelezi az utódokat hűen megmaradni a hit, igazság és jog mellett, mert a miért a protestánsok küzdöttek és küzdenek, az nem önző érdek, hanem a közjó, közhaladás és felvilágosodás ügye, s ímé! ha lassan is, ha vér- és könytenger árán, közeledünk az emberi jogok diadalához, s vagy maga is a katholicismus ezek zászlójáért fog küzdeni velünk karöltve, vagy elmarad s kiejti kezéből a vezérszerepet. Nálunk még mindig mi húzzuk a rövidebb részt, de helyzetünk mégis javult, s a jog és jövő a mi elveinkkel nyerhető el.

Ha melegen támogatjuk a Prot. Irodalmi Társulatot, saját palládiumunkat emeljük, s négy évtized leforgása alatt oly protestáns irodalmi muzeumunk lehet, minővel, ily társulat nélkül, semmi más hatalom nem gazdagíthatna.

Balogh Ferencz,
hittanár.

Bibliai képek.

Magyar protestáns egyházi szónoklatok a keresztyén moral népszerű tanítására. Irta Vásárhelyi Zsigmond ev. ref. lelkipásztor. Marosvásárhelyt. Kiadja Temesváry M. 1892.

Megszoktuk már meglehetősen egykedvűséggel fogadni egyházi beszéd-irodalmunk gyakori termékeit. Eszmét, tartalmat, húst, vért, melylyel szellemi szegénységünket, lelkünk éhségét táplálnók, — mintapéldányt, melyről másolatot vehet-

nénk, verejtékes krajezárunkért esérébe elvétve ha kapunk. A folyton szaporodó kötetek a napi szükséglet kielégítésére s inkább csak arra valók, hogy kísértetbe vigyenek, az önmunkásság fáradsalmaitól megkíméljenek, kényelemszerető fejünk alá párnául szolgáljanak.

Már e tekintetben a Vásárhelyi Zs. kartársunk műve határozott kivétel. „Ez különb a többinél“. Mint bérczorom a völgyi lapály fölött, úgy emelkedik ez óriási magasba társai fölé. Nem mindennapi jelenség. Nem az a szegény vérű, kopott köntösű exemplar. Ez egy igen mély bölelősséggel, igen szépen írott, rendkívül gazdag és tartalmas munka. Ezenfelül pedig egy rendkívül sajtóságos, különleges, mondhatni ezinikus, több annál is: egy excentrikus könyv. A legkiválóbb tulajdonoknak és súlyos hibáknak, a legélesebb ellentéteknek művészi vegyülete. A ker. ígéhirdetés és homilétikai siker szempontjából nagy mértékben kifogásolható és mégis szerfölött értékes, sok pénzt érő, igen-igen kitűnő dolgozat. Ez a könyv egy paradoxon.

Sajátos egyénisége, különlegessége a legszembeszökőben előtűnik mindjárt a mű legelső lapján a czímben. — Én azonban röviden akarván végezni a bemutatással, nem időzöm itten, átfordítok az előszóhoz, melyet kiváló előszeretettel és érdeklődéssel szoktam elolvasni minden műnél. Olyanforma ez szerintem, mint boltoknál a kirakat: látni engedi, sejteti velünk, hogy mit árulnak, mit fogunk kapni odabent; egy miniature arckép, melyről szerzőnek s művének jellemző, ősmertető vonásai élnek sugároznak. Így van tényleg ez esetben is. Már az előszó elárulja, hogy a szerző nem közönséges, mindennapi ember. A szokásos útlevel, vagy a még szokottabb tollaszkodás helyett előszó gyanánt írt egy magvas tanulmányt, egy 24 nagy ívrét oldalra terjedő pompás értekezést „ígéhirdetésünk forrásai s irányelvei“ czímen. Ezt tudtommal Dobos óta nem csinálta utána senki. Különb dolgozatot meg ebben a szakban magyar nyelven nem igen írtak mostanában. A zseniális szerző föltétlenül méltó egy magántanári diplomára.

Szerző szerint egészen természetes, hogy minden szónoki egyéniségnek megvan saját homilétikája. Közös, egyetemes érvényű homilétikánk nincsen és nem is lehet, — ez annyi létezik, a hány önálló hitszónok, s ama kérdésekben, hogy a biblia roppant világában merre van a ker. hitszónok otthona s hogy a hitszónoklásnál minő irányelvek volnának a legháládatosabbak, kinek-kinek saját logjobb érzéke, tanulmányai és tapasztalatai lehetnek irányadók. E meggyőződés alapján keresi föl s jelöli meg ő maga az irányt, melynek útmutatása mellett célja felé haladni fog, mely, mint már a czímben láttuk: a keresztyén moral népszerű tanítása.

Roppant érdekes és gyönyörködtető szerzőt figyelemmel kísérni az ő logikai okoskodásában, — látni, mint kutat, keresgél, míg a fixpontot, a melyre ráállhasson, feltalálja, mely erős munkát végez, míg tényálladékok egybevetéséből ama már ősmertes fenti elvet dedukálja. Általános homilétikai elv szerint — úgymond — a hitszónoknak eszményképe a Krisztus. Ha így van, akkor a homiléta minden lehető esetben Krisztushoz tartozik fordulni döntő praecedens végett. Abban a kérdésben tehát, hogy mit kell nekünk prédikálni, azt kell figyelembe venni, hogy Jézus mint ígéhirdető minő példát mutatott, minő igazságokról prédikált. Ha megfigyeljük az evangéliumokban Jézus nyilvános beszédeit, melyekkel ő az ígéhirdetés általános irányát is, legszebb mintáit is megadta, s így az ígéhirdetésnek mind tartalmát, mind alakját meghatá-

rozta, eredményül előtűnik, hogy Jézus nem tanított s nem prédikált sem történetet, sem bölcsészetet, sem jogtudományt, sem törvényt, sem dogmát, hanem igenis prédikált erkölcsi tant s ennek fényével világított meg minden kérdést, melylyel kortársai felé fordultak.

Ennek beigazolására sorakoztatja aztán szerző azokat a témákat, melyek Jézus tanításának tárgyai valának. Előzőleg néhány példát is közöl annak feltüntetésére, minő alapon szokta Jézus mint nyilvános ígéhirdető elbírálni a kor kérdéseit. A milyen bámulatos Jézusnál a bölcsesség, melylyel az elébe dobott nehéz problémákat megoldja, épen úgy elragad bennünket a szerzőnél ama mélység és könnyedség, melylyel a Jézus szavait értelmezi, az erkölcsi igazságot a burokból kifejti. Alljon itt szerző zseniáltságának bizonyosságára a példák közül egy. Máté XXII: 16—21 a farizeusok kísérteni akarván Jézust, hozzá ezt a kényes kérdést intézik: Kell-e a császárnak adót fizetnünk vagy nem? Ez — úgymond szerző — politikai kérdés, de Jézus ilyen alakjában a kísértőknek visszadobja, sürgetvén, hogy mutassanak egy adópénzt, melyről a kérdésre vonatkozó adatok leolvashatók. A felmutatott pénzről világos, hogy a kérdés csalárdul vala szövegezve, voltaképen csakis ez lehet a kérdés: meg kell-e fizetni a császár adóját, megadjuk-e a császárnak az övét? A megvizsgált adópénzről világos, hogy az adók fizetésére az alattvaló köteles, a császár jogosult azok felszedésére, mert a pénzen az írás is, a kép is az övé. Ismernie kell kinek-kinek, mi az övé, akár a kötelességből, akár a jogból és akkor ily kérdések nem állanak elő. Isten is, a császár is, a kötelesség is csak a magát sürgeti, miénk pedig az engedelmisség. A tetszetős színekbe öltözött politikát lelélezvén, a moral tanulságos útravalójával boesátja el; az illendőség, kötelesség és alattvalói hűség gonoszul megtárgított zaboláit a moral kezével Jézus oly feszesre kapcsolja, hogy a farizeus tudománynak több kedve ne legyen féket harapdálni s a társadalom ne menjen vallás czíme alatt politikát melengetni. A mi az adót illeti, kívánja a császár, parancsolja a törvény, sürgeti a moral és megfizeti a becsület, a polgári hűség. Tanulság, hogy erkölcsi kötelességeink megtárgításáért ne folyamodjunk Jézushoz, az ő nevéhez és tudományához, mert ez a lehangosabb vallásesüfülés és Krisztuskáromlás. Igen jellemző példa arra, hogy nem kell prédikálni politikát, sőt vele szóba se kell állni. A moral szeme minden kérdésem keresztül lát s minden bajunkban megsegít, azért az ígéhirdetőnek védszelleme a keresztyén moral.

Keér.

Kiss Bertalan.

(Folyt. köv.)

Kalászkok az életnek kenyéréhez. Különféle alkalmi beszédek gyűjteménye. Szerkesztik K. Tóth Kálmán debreczeni és Papp Károly budapesti ref. lelkészek. Megjelenik évenként négyszer, u. m. január, április, július és októberben. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Bud pest. Hornyánszky Viktor könyvnyomdája. A mű tartalma következő: Keresztelési beszédek. Egyházkelő. Konfirmációi beszédek. Fölvételi beszéd. Esketési beszédek. Urvacsorai beszédek. Temetési beszédek. Különfélék. Innepi, vasárnapi és alkalmi imádságok. — Ismertetni fogjuk.

Az ember és világa. Philosophiai kutatások. Irta Böhm Károly, a budapesti ág. hitv. evang. főgymnasium

tanára. II. Rész: A szellem élete. B.-pest. Kókai L. Ára: 3 frt. — E bölcsészeti mű XII+362 lapon részletes előszó után a következő szakaszokra oszlik: Előszó. Bevezetés. Első szakasz. Az emberi öntét kifejlése, alkotó részei és a fejlődés alaptörvénye. Második szakasz. Az ösztönök egymásra hatása. Harmadik szakasz. Az öntudatos lelki műveletek. — A figyelemre méltó munka ismertetéséről gondoskodni fogunk.

Előfizetési felhívás. Egy füzet „Ünnepi és közönséges egyházi beszéd“-et s ezekhez alkalmazott elő- és utóimádságot óhajtanék kiadni, főleg ifjú pályatársaim számára. Nem akartam velük teljesen nyilvánosság elébe lépni. Ezt a lépést megtennem azon körülmény jogosított fel s úgy szólván kényszerített: hogy a pályatársaim körében megindított mozgalom elég nagy arányokat öltött ugyan, a mennyiben a multhatatlanul szükséges előfizetők kétharmada biztosítva, — de mégsem bizonyult teljesen elegendőnek arra, hogy célomat — elmondhatom már — célunkat: elérhessük. Hogy célba vett kiadásom bizonyos körben szükségét pótolna, eléggé bizonyítja ifjú barátaimnak tömeges, nekem valóban jól eső támogatása. Nem indokolatlan tehát, ha a nagy közönség között élő jóakaróim barátságos kéznyújtását kérem. Lépésemet teljesen korainak csak akkor tartanám, ha a kellőnél nagyobb jelentőséget tulajdonítanék neki. De ez távol van tőlem. munkáimat csak ifjúkori kísérleteknek tartom, s nem igénylem, hogy bárki is többnek tartsa azokat. A füzetet a „Debreczen“ könyvnyomdája állítja ki. Terjedelme körülbelül 10 ív. Ára 1 frt. Az előfizetéseket nevére, a főiskolába kérem küldeni, lehetőleg folyó évi december 1-ig. Teljes tisztelettel: Jánosy Zoltán. — Ajánljuk ezen kiváló tehetségű végzett hittanhallgató tanítványunk művét olvasóinknak is jóakarató támogatásába

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Érettségi pótló és javító vizsgálat a debreczeni ev. ref. főgymnasiumban: 1892. december 15—19. napjain írásbeli, 20-ik napján szóbeli. Közli az Igazgatóság.

A zsinati 15-ös bizottság, mely a debreczeni bölcsészeti és a Kolozsvárra tervezett theologiai fakultás tárgyában van kiküldve, f. hó 9 én Budapesten ült össze tanácskozássra. A bizottság tagjai: b. Bánffy Dezső, gróf Degenfeld József, Dull László, Fejes István, Karap Ferencz, Kiss Áron, Kiss Albert, Kun Bertalan, Lengyel Imre, Pap Gábor, Szász Domokos, Szász Károly, Tisza Kálmán és Tóth Sámuel. Az első ülésben a két közvetlenül érdekelt egyházkerület előterjesztését olvasták fel. A debreczeni főiskolába tervezett philosophiai tanárképző fakultás tárgyában Tóth Sámuel felolvasta a tiszántúli egyházkerület részéről beterjesztett, lapunk mult számához mellékelte jelentést. — A Kolozsvárra tervezett theologiai fakultás ügyében Szász Domokos terjesztette elő az erdélyi egyházkerület tervezetét. Az intézet 5 tanárral, két magántanárral, a philosophiai, paedagogiai, egyházjogi és közegészségi tárgyaknak az egyetemen való hallgatásával tervezetik. Tanári fizetés 2000 frt és természetben való lakás; az ifjaknak internatus és convictus. Összes szükséglet 25 ezer frt, fedezet 19 ezer frt, hiány három tanszék készpénz fizetése, vagyis 6 ezer frt. A két intézet részére összesen 14 ezer frt állandó évi segély kéretik az egyetemes egyháztól. A bizottság a jelenté-

sek tárgyalására albizottságot küldött ki Szász Károly püspök elnöke alatt Szász Domokos, Tóth Sámuel, Kiss Albert és Décsy Lajos bizottsági tagokból. Ez az albizottság beható tanácskozások után harmadnap, november 12-én terjesztette be véleményes javaslatát a teljes bizottsághoz, mely ennek alapján azt fogja a zsinatnak ajánlani, hogy a kérdéses fakultások szervezésére és használatára az ág. hitv. evang. egyház egyeteme is szólíttassék föl, nem tekintve arra, hogy a tervezett fakultások felállítására szükséges összegek nagyobb része már együtt van és mindössze még csak 14 ezer frtnak megfelelő alap előállítására szükséges. A hiányzó összeg beszerzésére nézve a bizottság nem javasol sem újabb adókövetést, sem a közalaptól való segélykérést, hanem azt indítványozza, hogy a zsinat kezdeményezzen a legszélesebb alapon való országos gyűjtést, hívja fel önkényes adakozásra az egyházkerületeket és a prot. társadalmat, s az így beszerzendő alapítványokból létesítsenek a tervezett fakultások. A bizottság reméli, hogy a protestáns áldozatkészség nemsokára össze rakja a hiányzó 300 ezer frtot. (A Prot. Egyh. és Isk. Lap után).

Kormányválság, belügyminiszteri programm. Midőn most politikai életünk legfontosabb eseményét a kormányválság képezi, érdekesnek tartjuk Hieronimy Károly új belügyminiszterünk f. hó 3-án választói előtt tartott beszédéből közölni a következő részletet, mint a mely az ő követendő egyházpolitikai irányára határozott fényű világot vet. „Majdnem ötven éve annak, hogy hazánkban a béke az egyházak között megzavarva nem volt. Az 1848 előtti idők, az 1840. és 1843. országgyűlési tárgyalások óta felekezeti kérdések nem foglalkoztatták az ország közvéleményét. — A kormány által két év előtt kiadott, úgynevezett elkeresztelési rendelet volt azon látható ok, mely az egyházi békét hazánkban megzavarta. De ma már nem a miniszteri rendeletnek visszavonásáról vagy módosításáról van szó, hanem azok, kik ezen rendelet végrehajtásában hitelvi akadályokat látnak, az ezen rendelet alapját képező, 24 év óta érvényben levő törvény hatályon kívül helyezését kívánják, mit a protestánsok saját vallási érdekeik szempontjából, mások nem felekezeti szempontból, hanem az állam tekintélyének megóvása érdekében elleneznek; sőt a felzigatott kedélyek ezen törvény érvényben tartásában a kath. egyház elnyomását és üldözését látják; holott kevés ország van Európában, hol a kath. klérusnak helyzete olyan kiváltságos, hol befolyása olyan nagy, mint hazánkban. Azt sem mondhatja senkisé, hogy a magyar közigazgatás szelleme a kath. egyház irányában ellenséges. Hol és miben mutatkozik tehát az elnyomás és üldözés? A már-már készülő viszály mindenestre meggátlandó. A kormánynak előterjesztéseit ebben az irányban még nem ismerjük, e kérdések részleteivel tehát nem foglalkozik, de kifejezi abbéli erős reményét, hogy Magyarország nem alkalmas talaja a vallási türelmetlenségnek“.

Tanári jubileum. Részletében egyszerű, de lényegében fölemelő ünnepélyről nyertünk értesítést, melyet Mező-Túron az egyházi és iskolai előljáróság Bodolay László gymnasiumi tanár és igazgató 25 éves tanársága alkalmából rendezett. Folyó hó 6-án vasárnap a délelőtti istenisztelet utánra e végből összehívott egyháztanácsi ülésben az egyházi, majd a városi hatóság, a tanári s tanítói testületek, a művelt társadalom, végül volt és jelenlegi tanítványai részesítették egyenlő

szíves megleghangú üdvözlésekben és kitüntető elismerésben az ünnepelt férfiút. Kész örömmel csatlakozunk az elismerők sorához, kiknek száma és köre bizonyára az egész egyházkerületre kiterjed, ha a rendezők az ünnepélyt szélesebb alpra kívánták volna fektetni; mert Bodolay László azon ritka kevesek közé tartozik, kik a feltűnés keresése nélkül buzgón végzik munkájokat, kik a nehezebb időkben is egész odaadással, lankadatlan kintartással, becsülettel szolgálják egyházunk és iskolánk szent ügyeit, kiket ily alapon minden jók tisztelete és elismerése feltétlenül megillet. Szeretet és lelkesedés egyháza, hivatása iránt, szeretet és barátság tanártársai, szeretet és atyai szigorúság tanítványai iránt, szeretet és odaadás a közügyek és munka iránt, ezek mellett a tudás magasabb mértéke, tágas látkör, nemes ízlés, — a derék tanfőúr kiváló jellemvonásai. Szívünkben kívánjuk mi is, hogy sokáig éljen!

Szerk. posta. E. K. L. Debreczen; H. Gy. Kis-Majtény. Jövő számban. — A balmaz-német-újvárosi templomszenteléről írott tudósítás e számra későn érkezett. Talán egy hét múlva.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a nagy-hodosi egyház lelkészi állomására.

E lelkészi állomás IV. osztályú, a jövedelem pénzértékben 520 frtra tehető.

A lelkészi állomás 1893. ápril 24-én lesz elfogalható s az első évi fizetés fele az özvegynek lesz átadandó.

A felszerelt pályázati kérvények folyó évi decz. hó 15-ik napjáig bezárólag nagyt. Benesik István n. bányai ev. ref. esperes úrhoz N.-Paládra küldendők.

Kelt Debreczen, 1892. nov. 12.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat

a gyűgyei ev. ref. egyház, halál által megüresedett lelkészi állomására.

Ez állomás IV. osztályú, s jövedelme készpénzben, terményekben és stólában 542 frtra értékelhető.

Felszerelt pályázati kérvények f. év december 7-ikéig nagyt. Szarka Boldizsár esperes úrhoz Vetésre, u. p. Szatmár, küldendők.

Debreczen, 1892. nov. 16.

Kiss Áron,
püspök.